

Nederlands
Jeugdinstituut

Interventie

Boys R Us

Erkenning

Erkend door deelcommissie Jeugdgezondheidszorg, preventie en gezondheidsbevordering

Datum: 11 april 2019

Oordeel: Goed onderbouwd

De referentie naar dit document is: Vermeulen (maart 2019).

Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Boys R Us'. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Gedownload van www.nji.nl/jeugdinterventies.

Inhoud

Inhoud.....	3
Samenvatting	3
Doelgroep	4
Doel	4
Aanpak	4
Materiaal	4
Onderbouwing	4
Onderzoek.....	5
1. Uitgebreide beschrijving.....	6
1.1 Doelgroep	6
1.2 Doel	7
1.3 Aanpak.....	8
2. Uitvoering.....	12
3. Onderbouwing	15
4. Onderzoek	21
4.1 Onderzoek naar de uitvoering	21
4.2 Onderzoek naar de behaalde effecten	22
5. Samenvatting Werkzame elementen	23
6. Aangehaalde literatuur	24

Samenvatting

Boys R Us is een interactief bordspel over relaties en seksualiteit voor jongens van 10 tot en met 15 jaar. Het spel laat jongens op een speelse, ongedwongen en onbeladen manier praten over relaties en seksualiteit. Het wordt in groepsverband gespeeld, onder begeleiding van een spelbegeleider. Het kan zowel in een schoolse setting als in een niet-schoolse setting worden ingezet. In het spel komen vier thema's aan bod: omgeving, dates, vrienden en ik. Het spel kent vier verschillende soorten opdrachten: kennisvragen, meningsvragen, rollenspellen en inleven in de ander. Deze opdrachten zijn gericht op kennis, attitude en vaardigheden rondom wensen en grenzen, condoomgebruik, genderopvattingen, seksualiteit en relaties. Het spel kent twee varianten: een voor jongere jongens (van 10 tot en met 12 jaar) en een voor oudere jongens (van 13 tot en met 15 jaar). Voor meidengroepen is het spel Girls' Choice ontwikkeld.

Doelgroep

Boys R Us is bedoeld voor jongens van 10 tot en met 15 jaar. In het spel wordt onderscheid gemaakt tussen twee leeftijdsgroepen: jongere jongens van 10 tot en met 12 jaar en oudere jongens van 13 tot en met 15 jaar.

Doel

Boys R Us heeft als doel om jongens bewust te maken van het belang van veilige, prettige, gewenste en gelijkwaardige seksuele en relationele contacten, door hen op een speelse, ongedwongen en onbeladen manier te laten praten over relaties en seksualiteit. Hiertoe richt het spel zich op kennis, attitude en vaardigheden ten aanzien van wensen en grenzen, condoomgebruik, genderopvattingen, seksualiteit en relaties.

Aanpak

Boys R Us is een interactief bordspel dat in groepsverband wordt gespeeld. In het spel komen vier thema's aan bod: veilige seks, grensoverschrijdend gedrag, seksuele diversiteit en genderopvattingen. Spelers voeren verschillende soorten opdrachten uit waarbij ze fiches kunnen verzamelen. De speler die de meeste fiches heeft behaald én die minimaal één fiche van elke soort heeft verzameld, is de winnaar. Het spel is grotendeels gelijk voor de twee leeftijdsgroepen. Wel zijn de opdrachten per groep afgestemd op leeftijd, kennis en ervaring.

Materiaal

Boys R Us bestaat uit een spelbord met vijf pionnen, opdrachtkaarten, afbeeldingskaarten, meningskaarten, fiches in vier kleuren, een instructieblad voor de spelbegeleider, een spelregelblad, een antwoordboekje met antwoorden op kennisvragen en een handleiding voor de spelbegeleider met daarin achtergrondinformatie, adviezen voor de begeleiding en een link naar een voorbereidende e-learning 'seksuele vorming'.

Onderbouwing

Jongens hebben minder kennis over relaties en seksualiteit dan meisjes (De Graaf et al., 2017). Daarnaast staan zij negatiever ten opzichte van homoseksualiteit in vergelijking met meisjes (De Graaf et al., 2017; De Roos, Kuyper & Iedema, 2014) en hebben zij regelmatig te maken met een machocultuur (Cense & Oostrik, 2015). Dit kan leiden tot ongezond seksueel gedrag, zoals grensoverschrijdend gedrag richting bijvoorbeeld meisjes of homoseksuele jongens. Bij Boys R Us wordt met verschillende soorten opdrachten (rollenspellen, kennisvragen, meningsvragen en opdrachten waar jongens zich inleven in een ander zoals hun ouders, partner of een meisje) en bewezen effectieve methoden (zoals active learning, consciousness raising, feedback, guided practice, self-

reevaluation en modeling) een aanzet gegeven om deze determinanten in de gewenste richting te beïnvloeden. De twee sets opdrachtenkaarten (voor jongens van 10 tot en met 12 jaar en voor jongens van 13 tot en met 15 jaar) zijn afgestemd op het niveau van de leeftijdsgroep waarvoor de set bedoeld is.

Onderzoek

In 2008 is evaluatieonderzoek uitgevoerd naar Boys R Us. Twaalf professionals die het spel recent hadden afgenomen, zijn telefonisch geïnterviewd over het gebruik en de waardering van het spel. Uit het onderzoek bleek dat professionals het spel positief waardeerden. Aandachtspunt was de implementatie van het spel: er kan meer aandacht worden besteed aan verdere bekendheid en verspreiding van het spel. In de herziening van het spel in 2018 zijn inhoudelijke aandachtspunten uit het evaluatieonderzoek meegenomen.

1. Uitgebreide beschrijving

1.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

Boys R Us kent twee varianten: een versie voor jongens van 10 tot en met 12 jaar en een versie voor jongens van 13 tot en met 15 jaar. Beide versies kunnen worden gebruikt in het onderwijs (bovenbouw basisonderwijs voor jongere groep en onderbouw vmbo voor oudere groep), het jeugd- en jongerenwerk en het welzijnswerk.

Intermediaire doelgroep

De intermediaire doelgroep van Boys R Us bestaat uit professionals die werkzaam zijn in het jeugd- en jongerenwerk, het welzijnswerk, de bovenbouw van het basisonderwijs en de onderbouw van het vmbo. Deze professionals fungeren als spelbegeleider. Tijdens het spel reageren zij op de opdrachten die de jongens uitvoeren en gaan zij in op vragen van de jongens. Ook corrigeren ze onjuiste kennis en aannames.

Selectie van doelgroepen

Boys R Us kan worden gespeeld door jongens die de Nederlandse taal machtig zijn. Het spel is geschikt voor normaalbegaafde jongens. Het is niet uitgetest onder jongens met een (lichte) verstandelijke beperking waardoor onbekend is of het ook voor deze doelgroep geschikt is. In de praktijk wordt het spel vaak gebruikt voor een complete jongensgroep van het jongerenwerk. Bij gebruik binnen een schoolsetting wordt een klas vaak opgedeeld in een jongens- en meisjesgroep. Voor de jongensgroep wordt het spel Boys R Us gebruikt. Voor de meisjesgroep kan gelijktijdig het spel Girls' Choice gebruikt worden. Bij de aanpassing van Boys R Us in 2018 was er veel aandacht voor inclusiviteit. Het spel is nu (meer) geschikt voor jongens met zowel een heteroseksuele als homoseksuele of biseksuele oriëntatie. Met name bij de formulering van de spelkaartjes is niet meer standaard uitgegaan van een heteroseksuele oriëntatie.

Bij de ontwikkeling van de spelopdrachten en de selectie van het beeldmateriaal is een multiculturele samenleving het uitgangspunt geweest. Het spel is daardoor ook te gebruiken met jongens met een migrantenachtergrond, mits zij de Nederlandse taal voldoende beheersen. De spelbegeleider zal zelf alert moeten zijn op cultuurspecifieke aandachtspunten bij de opdrachten. In de handleiding en e-learning worden tips gegeven voor omgang met diversiteit in een groep jongens.

Boys R Us richt zich op jongerenwerkers, docenten, jeugdhulpverleners en medewerkers van een ggd. Van deze groepen kunnen wij verwachten dat zij ervaring hebben met het begeleiden van groepen en dat zij kunnen doorverwijzen bij hulpvragen. Het spel wordt met name gepromoot tijdens congresdagen en op websites die zich richten op deze intermediaire groepen. Aan de afnamecijfers kunnen wij zien dat deze groepen het spel ook afnemen. De intermediaire doelgroep wordt gevraagd om voorafgaand aan het spelen van het spel een e-learning 'seksuele vorming' te volgen.

Betrokkenheid doelgroep

De inhoud en vorm van Boys R Us zijn ontwikkeld op basis van praktijkervaringen van deskundigen en gesprekken met jongens. Tijdens de ontwikkeling van de eerste versie van het spel zijn negentien jongens op twee momenten betrokken geweest bij het uittesten van het voorlopige materiaal: bij het pretesten in een vroeg stadium zijn vijf jongens van 10/11 jaar, tien jongens van 12/13 jaar en vier jongens van 13/14 jaar betrokken geweest. Na het spelen van het spel hebben de jongens een vragenlijst ingevuld. Hierin werd gevraagd naar hun oordeel over duur, inhoud, opdrachten, uiterlijk en moeilijkheidsgraad.

Ook zijn er algemene vragen gesteld, waaronder:

Wat vind je het leukst/het minst leuk?

Zijn er dingen die je mist?

Wat is een goede naam voor het spel?

Wat vinden jullie van een spel alleen voor jongens?

De jongens waren in het algemeen positief over het spel. Op een aantal punten is het spel aangepast. Het taalgebruik is een vereenvoudigd en er zijn opdrachten toegevoegd met plaatjes.

Ook in de afrondingsfase van de ontwikkeling zijn ervaringen van jongens meegenomen. Tien jongens van 9 jaar, vijf jongens van 11/12 jaar en vijf jongens van 14/15 jaar hebben het spel uitgetest. Hierbij werd de spelwerking geobserveerd. De experts die deelnamen aan de ontwikkeling hebben in deze fase ook enkele jongens in hun eigen werksetting bevraagd op dezelfde onderwerpen als uit de pretest. Op basis van deze informatie is het spel en de handleiding aangepast.

Bij de doorontwikkeling in 2018 is op de website www.seksuelevorming.nl een oproep geplaatst met de vraag of afnemers wilden meedenken met de update van het spel. Naar aanleiding hiervan is er een telefonisch interview geweest met een ggd. Zij gaven aan het spel ook te gebruiken door alleen de opdrachtkaartjes, zonder het spelbord, te gebruiken. Op deze manier kan het spel ook met een grotere groep gespeeld worden. Deze alternatieve spelvorm hebben wij als optie opgenomen in de handleiding. Ook werd de suggestie gegeven om seksuele oriëntatie meer integraal op te nemen in het spel. Hiertoe zijn verschillende vragen op de opdrachtkaartjes aangepast.

1.2 Doel

Hoofddoel

Het hoofddoel van Boys R Us is om jongens bewust te maken van het belang van veilige, prettige, gewenste en gelijkwaardige seksuele en relationele contacten, door ze op een speelse, ongedwongen en onbeladen manier te laten praten over relaties en seksualiteit.

Subdoelen

Voor Boys R Us zijn diverse subdoelen geformuleerd, gericht op kennis, attitude en vaardigheden.

Kennis

Jongens hebben kennis over lichamelijke ontwikkeling, masturbatie, maagdelijkheid, besnijdenis, de eerste keer seks, anticonceptie en condoomgebruik.

Jongens weten waar hun wensen en grenzen liggen met betrekking tot relaties en seksualiteit.

Jongens weten dat er op verschillende manieren over mannelijkheid kan worden gedacht.

Risicoperceptie

Jongens zijn zich bewust dat media en internet invloed hebben op het seksuele zelfbeeld en gedrag van henzelf en van anderen.

Jongens zijn zich bewust van de gevolgen van stereotiepe genderopvattingen voor het gedrag van jongens.

Attitude

Jongens staan positief tegenover mensen met een niet-heteroseksuele seksuele oriëntatie.

Jongens vinden het belangrijk om rekening te houden met de wensen en grenzen ten aanzien van relaties en seksualiteit van zichzelf en van die van de ander.

Vaardigheden

Omdat dit een kortdurende interventie is, kan er niet worden uitgegaan dat er vaardigheden worden aangeleerd. Daarom ligt de nadruk tijdens het spel op oefenen met vaardigheden.

Jongens oefenen met communiceren over relaties en seksualiteit.

Aan alle bovenstaande subdoelen wordt aandacht besteed in Boys R Us. Welke subdoelen precies worden behaald, zal afhangen van de kaartjes die tijdens het spelen aan bod komen, hoe vaak het spel gespeeld wordt en in hoeverre het spel is ingebed in een breder curriculum van de instelling rondom seksuele vorming.

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie

Boys R Us is een educatief en interactief bordspel dat beschikbaar is in twee varianten, het ene voor jongens van 10 tot en met 12 jaar en het andere voor jongens van 12 tot en met 15 jaar. Het spel wordt in groepsverband gespeeld door vier tot tien jongens, onder begeleiding van een professional. In het spel gaan jongens aan de hand van verschillende opdrachtkaarten met elkaar in gesprek over vier onderwerpen: omgeving, dates, vrienden en ik. Onderstaande afbeelding geeft het spelbord weer:

De spelduur is ongeveer 40 minuten. Het spel kan meerdere malen gespeeld worden zonder inhoudelijk saai te worden. Hoe vaker jongens het spelen, hoe meer zij kunnen oefenen met vaardigheden en hoe meer kennis zij erdoor opdoen. Het spel is echter zo opgebouwd dat alle thema's en alle werkvormen ook bij eenmalig spelen aan bod komen. Er is een set opdrachtkaarten voor jongens van 10 tot en met 12 jaar en een set voor jongens van 13 tot en met 15 jaar. De inhoud van de opdrachtkaarten is afgestemd op het verschil in leeftijd en daarmee op het verschil in kennis en ervaring van de jongens.

Boys R Us is een kortdurende interventie. Voor het bereiken van gezond seksueel gedrag is het wenselijk om Boys R Us in te bedden in een langduriger en systematisch aanbod van seksuele en relationele vorming. Voor de leeftijdsgroep 10 tot en met 12 jaar (primair onderwijs) is dit met name de lesmethode Kriebels in je buik; voor de leeftijdsgroep 13 tot en met 15 jaar (voortgezet onderwijs) is dit de methode Lang Leve de Liefde. Het spel is geschikt als een, specifiek op jongens gerichte, verdieping of aanvulling bij deze methoden. Ook kan Boys R Us worden gebruikt als aanvulling op een vormingsprogramma in het jongerenwerk, zoals Veilig Vrijen & Seks. Bij groepen waarin ook meiden zitten, kan voor de meiden het spel Girls' Choice worden gebruikt.

Inhoud van de interventie

Aanschaf van het spel

Docenten en jongerenwerkers worden via verschillende wegen op de hoogte gebracht van het spel, onder andere via nieuwsbrieven, congressen en de website www.seksuelevorming.nl. Het spel kan worden aangeschaft in de webshop van Rutgers.

Vorbereiding van de spelbegeleider

De begeleider volgt (vanaf april 2019) de e-learning 'seksuele vorming'. Bij bestelling van het spel ontvangen spelbegeleiders automatisch een link waar ze de e-learning 'seksuele vorming' van een uur kunnen volgen. De e-learning biedt verschillende werkvormen aan die onder meer ingaan op: het creëren van een veilige sfeer, omgaan met culturele diversiteit en multiculturele groepen, omgaan met lastige situaties in een groep en omgaan met een seksespecifieke groep. Ook worden spelbegeleiders gestimuleerd om na te gaan welke 'stijl' met betrekking seksuele vorming het beste bij hen past.

De spelbegeleider neemt vervolgens de spelinstructie en handleiding door.

De spelbegeleider besluit aan de hand van de samenstelling van de groep welke spelcategorie (10 tot en met 12 jaar of 13 tot en met 15 jaar) wordt gespeeld.

Introductie van het spel

Wanneer de spelers elkaar niet of niet goed kennen wordt er een kennismakingsronde gedaan.

Voordat het spel van start gaat, introduceert de spelbegeleider het spel en vertelt iets over de aard en inhoud ervan.

De spelbegeleider zorgt voor voldoende veiligheid en een goede sfeer in de groep, zodat de spelers plezier kunnen hebben in het spelen van het spel én van elkaar kunnen leren. Dit kan bijvoorbeeld door te vertellen dat het spel over een leuk en spannend onderwerp gaat, maar dat het ook een onderwerp is waar veel mensen niet zomaar over praten en dat het daarom goed is om van tevoren een aantal groepsregels af te spreken. De begeleider kan aan de groep vragen wat zij belangrijke regels vinden en eventueel zelf een voorbeeld geven.

De spelbegeleider legt de spelregels uit aan de spelers.

Spelen van het spel

Het spelbord is opgebouwd uit vier ringen die elk een ander relevant leefgebied voor jongens representeren: omgeving, dates, vrienden en ik. Het spel bestaat uit vier verschillende soorten opdrachten: kennisvragen, meningsvragen, rollenspellen en inlevingsopdrachten. Een speler start met zijn pion in de buitenste ring en verplaatst zich steeds een ring dichterbij het midden. Dit kan door de opdrachten die op de opdrachtkaarten staan, uit te voeren. Er zijn verschillende opdrachten: kennisvragen, meningsvragen, rollenspellen en inleven in de ander. De speler die aan de beurt is kiest welk soort opdracht hij uit wil voeren. Hij voert zijn opdracht uit en motiveert waarom hij voor een bepaalde oplossing of antwoord gekozen heeft. De andere spelers beoordelen deze inbreng met juist of onjuist of met eens of niet mee eens. Als de meerderheid het eens is of als het antwoord juist vindt, krijgt de speler een fiche met de kleur van de betreffende opdrachtcategorie. Als alle spelers de binnenste en laatste ring hebben bereikt, is het spel afgelopen. De speler die de meeste fiches heeft behaald én die minimaal één fiche van elke soort heeft verzameld, is de winnaar.

Ring "Ik"

Doordat het lichaam en de emoties veranderen in de puberteit vragen veel jongens zich af of al die veranderingen wel normaal zijn. Onderwerpen die in deze ring aan bod komen zijn:

De eigen lichamelijke en geestelijke ontwikkeling in de puberteit;

Het ontdekken en uiten van de eigen seksualiteit, eigen identiteit en eigen mannelijkheid;

Het omgaan met de (eerste) relaties en (eerste keer) seks;

Vergelijkingsgedrag van jongens in de puberteit;

Lichaamsverzorging en hygiëne.

Voorbeelden van kennisvragen in deze ring:

10 tot en met 12 jaar: Wat wordt bedoeld met 'de baard in de keel'?

13 tot en met 15 jaar: In de puberteit kan een jongen een erectie (stijve) krijgen zonder dat hij aan seks denkt. Waar of niet waar?

Ring "Dates"

Jongens en meisjes kunnen onderling, maar ook binnen hun groep, verschillen in gedrag, houding, sociale normen, verlangens en wensen en grenzen met betrekking tot seksualiteit en intimiteit. Om vrijwillig en gelijkwaardig contact in (seksuele) relaties aan te kunnen gaan, is het nodig deze verschillen te begrijpen. Jongens hebben daarnaast veelal weinig feitelijke kennis over 'meisjeszaken' als menstruatie, bevruchting, zwangerschap en anticonceptiemiddelen. Onderwerpen die in deze ring aan bod komen zijn:

Lichamelijke ontwikkeling van meisjes in de puberteit;

Maagdelijkheid en maagdenvlies;

Verloop van de bevruchting, menstruatie en zwangerschap;

Uitgaan (dating), flirten en verkering;

Communicatie over relaties, seksualiteit en veilige seks;

Rolpatronen en stereotypen (gedrag).

Voorbeelden van meningsvragen in deze ring:

10 tot en met 12 jaar: Wat vind jij leuke dingen om met een meisje over te praten?

13 tot en met 15 jaar: Iemand die sexy foto's van zichzelf verstuurt is uit op seks. Wat vind jij?

Ring "Omgeving"

Via familie, vrienden, school en media komen jongeren in aanraking met verschillende opvattingen rondom relaties en seksualiteit. Om de eigen seksuele gevoelens, wensen en grenzen te kunnen duiden, erkennen en verder te ontwikkelen, helpt het zich bewust te zijn van de invloed die deze verschillende partijen hebben. Onderwerpen die in deze ring aan bod komen zijn:

Praten met opvoeders/ouders over relaties en seksualiteit;

Omgaan met verschillende verwachtingen en opvattingen over mannelijkheid, relaties, seksualiteit en veilige seks;

Seksualiteit in het dagelijks leven op school, in het gezin, op straat en in de media;

Beeldvorming van relaties en seksualiteit in de media;

Sexting en online daten.

Voorbeelden van rollenspelopdrachten in deze ring:

10 tot en met 12 jaar: Je bent erg verliefd op iemand. Diegene heeft je net verteld dat zij/hij niet op jou is. Je voelt je rot en wilt daarover praten met een goede vriend. Speel hoe je dat doet.

13 tot en met 15 jaar: Je hebt met iemand afgesproken. Je kent diegene via een app. In het echt valt deze persoon tegen en je wilt naar huis. Speel hoe je dit aanpakt.

Ring "Vrienden"

Vrienden spelen een belangrijke rol in het zoeken naar een eigen (volwassen) identiteit. Veel jongens zijn gevoelig voor groepsnormen en stereotype verwachtingen rondom mannelijkheid en groepsdruk. Onderwerpen die in deze ring aan bod komen zijn:

Vriendschap;

Machogedrag;

Groepsdruk en assertieve manieren om daarmee om te gaan;

Grensoverschrijdend (groeps)gedrag naar anderen;

Gender en seksuele diversiteit;

Rolpatronen en stereotypen ten aanzien van jongens (gedrag) en meisjes.

Inlevingsopdracht in een meisje in deze ring:

10 tot en met 12 jaar: Plaatjes van jongens (A) Kies de kaart met de jongen die de leider van een groep zou kunnen zijn.

13 tot en met 15 jaar: Stel, je bent een meisje. In de club zitten een paar jongens al dansend aan je billen. Je zegt dat ze moeten stoppen. Een jongen antwoordt: "Je lokt het zelf toch uit bitch!" Hoe reageer je?

Het moment dat de spelers de inbreng van de speler die aan de beurt is beoordelen met eens/oneens is een moment voor verdere verdieping: onderlinge discussie, verduidelijken van motivatie, eventuele vragen over de inhoudsvragen. De spelbegeleider heeft hierin een belangrijke taak: begeleiden van het gesprek, zorg voor veiligheid en respect en desgewenst het geven van aanvullende informatie.

Nabespreking van het spel

Na het spelen van het spel wordt een nabespreking gehouden, geleid door de spelbegeleider. Hierdoor krijgt de spelbegeleider een indruk van wat de jongens van het spel en de verschillende onderwerpen vinden. Door hierover te praten kan duidelijk worden of er nog vragen of onderwerpen zijn waar verder op ingegaan moet worden. De begeleider kan ook vragen over welke onderwerpen de jongens nog meer willen weten of welke vaardigheden ze nog willen oefenen. Ook kunnen er al tijdens het spel onderwerpen zijn waar de spelbegeleider later nog op terug kan komen. Bijvoorbeeld omdat een discussie tijdens het spel te veel tijd in beslag nam of omdat er vragen waren die niet snel te beantwoorden waren.

2. Uitvoering

Materialen

Boys R Us bevat:

- 1 rond spelbord en 5 pionnen
- 40 opdrachtkaarten voor 10 tot en met 12 jaar
- 40 opdrachtkaarten voor 13 tot en met 15 jaar
- 20 afbeeldingskaarten (visuele kaarten ondersteunend bij enkele opdrachtenkaarten)
- 10 meningskaarten (eens/oneens kaarten voor het beoordelen van de speler)
- fiches in 4 kleuren
- 1 instructieblad voor de spelbegeleider
- 1 blad met spelregels
- 1 handleiding voor de spelbegeleider
- 1 boekje met antwoorden op de kennisvragen

Daarnaast ontvangen spelbegeleiders een link naar een e-learning 'seksuele vorming'. In deze e-learning gaan begeleiders zelf aan de slag om hun kennis en vaardigheden te ontwikkelen. In de e-learning worden er hiertoe verschillende typen werkvormen aangeboden, waaronder animaties, quizzen en reflectieve vragen. Ook is er voor de begeleider op de website www.seksuelevorming.nl aanvullende achtergrondinformatie te vinden met betrekking tot het spel over de onderwerpen 'anticonceptie', 'online' en 'alcohol, drugs en seks'. Ook is er een lijst met relevante adressen, websites en andere materialen te vinden. Er is gekozen om deze informatie online te plaatsen zodat deze gemakkelijk geactualiseerd kan worden.

Locatie en type organisatie

Boys R Us is ontwikkeld door Rutgers en Soa Aids Nederland. Het spel wordt vanuit Rutgers verkocht aan verschillende uitvoerende organisaties. Rutgers is verantwoordelijk voor het trainen van de afnemers van het spel middels de e-learning. Het spel kan worden gespeeld door het jongeren- en jeugdwerk, door het welzijnswerk, door scholen in het basis-, voortgezet en speciaal onderwijs en door ggd-en. Het spel kan in het onderwijs op ieder moment worden ingezet, maar voor het basisonderwijs biedt onder andere de Week van de Lentekriebels een mooi moment om het spel te gebruiken naast het bredere lespakket 'Kriebels in je buik'. Op het voortgezet onderwijs wordt het spel voornamelijk gebruikt bij het vak biologie, maar soms ook tijdens mentoruren of maatschappijleer. Ook kunnen scholen het spel tijdens de Week van de Liefde spelen, naast het bredere lespakket 'Lang Leve de Liefde'. Daarnaast is het spel geschikt om uit te voeren binnen het jeugd- en jongerenwerk en het welzijnswerk. Het kan dan bijvoorbeeld ingezet worden tijdens themawerken rondom relaties en seksualiteit. Ggd-en zijn een belangrijke schakel richting scholen en jongerenwerk als het gaat om seksuele gezondheidsbevordering. Sommige 'ggd-en hebben een documentatiecentrum dat Boys R Us uitleent aan scholen. Het spel is dan vaak onderdeel van een leskist waarin ook andere lesmaterialen zijn toegevoegd. Ggd-medewerkers voeren het spel soms uit op scholen in hun regio. Voor meiden kan het spel Girls' Choice gespeeld worden.

Opleiding en competenties van de uitvoerders

Professionals die het spel afnemen en het vervolgens begeleiden zijn veelal leraren, jongerenwerkers, ggd-medewerkers en jeugdhulpverleners. Het spel kan worden begeleid door een volwassen mannelijke of vrouwelijke begeleider. Het is van belang dat de spelbegeleider:

- in staat is een veilige sfeer te creëren
- geen moeite heeft om te praten over seksualiteit en relaties
- ervaring heeft met het begeleiden van groepsactiviteiten van jongeren
- in geval van hulpvragen van jongens adequaat advies of verwijzingen naar hulp kan bieden

in staat is om te gaan met de dynamiek van een jongensgroep, want een jongensgroep brengt een andere dynamiek met zich mee dan een heterogene groep. In de handleiding worden de volgende specifieke punten hierbij genoemd en worden tips gegeven hoe hier mee om te gaan:
groepsdruk en verwachtingen over mannelijk gedrag
diversiteit
omgaan met gender- en seksuele diversiteit

Aan al deze punten wordt aandacht besteed in de handleiding en e-learning. Voor de dynamiek van jongensgroepen worden in de handleiding tips gegeven over hoe om te gaan met groepsdruk, diversiteit en verwachtingen van mannelijk en vrouwelijk gedrag. Voor een actueel overzicht van hulpmogelijkheden wordt de professional gewezen op informatie die online staat.

Professionals die zichzelf in staat achten het spel uit te voeren kunnen dit vrijelijk doen. Wel worden zij met nadruk gevraagd om vooraf de e-learning 'seksuele vorming' te volgen. De e-learning gaat in op:
eigen motivatie voor het geven van seksuele vorming (met behulp van reflectieve vragen);
belangrijke randvoorwaarden bij het geven van seksuele vorming, zoals het creëren van een veilige sfeer (met behulp van interactieve animaties, tips van andere professionals en het geven van informatie);
omgaan met lastige situaties in de groep, zoals met persoonlijke vragen, met een multiculturele groep, met grensoverschrijdend gedrag, met een jongensgroep) (met behulp van interactieve animaties, tips van andere professionals en het geven van informatie);
reflectie op de eigen stijl bij het geven van seksuele vorming (met behulp van reflectieve vragen).

De e-learning is samengesteld met behulp van docenten, jongerenwerkers en experts in seksuele vorming. De e-learning wordt jaarlijks geëvalueerd, aan de hand van de evaluatieformulieren die wij de gebruikers vragen in te vullen.

Kwaliteitsbewaking

Het is niet verplicht een training te volgen voor het begeleiden van Boys R Us, maar wij vragen spelbegeleiders met nadruk om voorafgaand aan het spelen van het spel de gratis e-learning rondom seksuele vorming te volgen. De e-learning duurt ongeveer een uur. Bij de bestelling van het spel in de webshop worden deelnemers hiervoor automatisch aangemeld en ontvangen zij een gratis link naar de e-learning. Terwijl de spelbegeleiders wachten op hun bestelling kunnen zij de e-learning volgen. Voor een interventie met een beperkte duur, leek het niet realistisch om een training verplicht te stellen. Ook kan een verplichte training ten koste gaan van de beoogde laagdrempeligheid van het spel.

Deskundigheidsbevordering blijft bij Rutgers een punt van aandacht. Zo hebben wij de module "Over seks gesproken" ontwikkeld. Dit is een module seksuele gezondheidsbevordering voor tweedegraads lerarenopleidingen Biologie en Gezondheidszorg & Welzijn. Voor de pabo is de module 'Juf doet u ook aan seks?' ontwikkeld, waarmee wij bevorderen dat toekomstige docenten een betere basis hebben voor het geven van seksuele en relationele vorming. Wij proberen de lerarenopleiding en pabo's zoveel mogelijk te stimuleren om deze modules in hun opleidingen te gebruiken, maar zij zijn hier niet toe verplicht.

Randvoorwaarden

Organisatorische randvoorwaarden:
Beschikking over een (zo mogelijk afgesloten) ruimte om het spel te spelen.

Voldoende draagvlak binnen de instelling of organisatie om aandacht te besteden aan de thema's relaties en seksualiteit, om tijd hiervoor vrij te maken in het programma en om het spel aan te schaffen.

Voldoende draagvlak onder de spelbegeleiders om voorafgaand aan het spel de handleiding, spelregels en achtergrondinformatie te lezen en daarnaast de e-learning 'seksuele vorming' te volgen.

Contextuele randvoorwaarden:

De spelbegeleider heeft ervaring in het begeleiden van groepen.

De spelbegeleider is bekend met de doelgroep.

De spelbegeleider kan makkelijk praten over het onderwerp seksualiteit en relaties.

De spelbegeleider heeft enige kennis van de seksuele risico's die jongens (en meisjes) op dit terrein kunnen lopen en van huidige denkbeelden, opvattingen, verwachtingen, wensen en ervaringen.

Implementatie

Fase 1: Disseminatie- en adoptiefase

Het spel is eerst gepre-test onder negentien jongens. Vervolgens is het spel bekend onder de aandacht gebracht van het onderwijs, jongerenwerk en ggd-en, onder andere door middel van nieuwsbrieven en congressen.

Fase 2: Gebruiksfase

Bereik: Boys R Us is inmiddels toe aan de derde druk. Vanaf 2011 zijn er 733 spellen verkocht. Gemiddeld worden er ongeveer 100 spellen per jaar verkocht. Over de jaren lijkt de vraag redelijk constant te blijven. Spellens worden voornamelijk verkocht aan jeugdhulpverleners, scholen (zowel basisonderwijs als voortgezet onderwijs), jongerenwerkers en ggd-en.

Training begeleiders: vanaf april 2019 (derde druk) krijgen spelbegeleiders de mogelijkheid om de e-learning 'seksuele vorming' te volgen. Er wordt gemonitord hoeveel spelbegeleiders dit daadwerkelijk doen. Ook gaan wij middels een online evaluatieformulier evalueren hoe de e-learning bevalt onder de gebruikers.

Fase 3: Behoudsfase/verankering:

Aan de uitgave van de nieuwe druk wordt aandacht besteed binnen 'de Week van Liefde', een projectweek rondom seksuele vorming binnen het onderwijs.

Het spel wordt blijvend onder de aandacht gebracht op de website

www.seksuelevorming.nl en op congressen voor het onderwijs en het jongerenwerk.

Kosten

Het complete spel, inclusief voorbereidende e-learning voor spelbegeleiders, is via de webshop op www.rutgers.nl te bestellen en kost €45 exclusief verzendkosten.

Personele kosten.

Spelbegeleiders worden gevraagd een e-learning te volgen van een uur.

Ook worden zij gevraagd de handleiding, spelregels en achtergrondinformatie door te nemen, dit kost een half uur tot een uur.

Het spel zelf duurt ongeveer 40 minuten.

3. Onderbouwing

Probleem

Op sommige aspecten van seksuele gezondheid scoren jongens slechter dan meisjes. Het landelijke, representatieve onderzoek Seks onder je 25^e, onder ruim 20.000 jongeren van 12-25 jaar, laat bijvoorbeeld zien dat de kennis van jongens over seksualiteit, voortplanting en soa's minder goed is dan van meisjes (De Graaf et al., 2017). Zo weten drie op de zeven jongens niet dat wassen na de seks geen soa's voorkomt. Onder meisjes is dit een op de drie.

Jongens staan ook negatiever ten opzichte van homoseksualiteit in vergelijking met meisjes (De Graaf et al., 2017; De Roos, Kuyper & Iedema, 2014). Zo staat een kwart van de jongens negatief tegenover jongens die zich meisjesachtig gedragen en jongens die met elkaar zoenen op straat, tegenover ongeveer een op de tien meisjes.

Seks onder je 25^e laat daarnaast zien dat jongens verschillen van meisjes in de mate waarin ze ervaring hebben met seksuele dwang (De Graaf et al., 2017). Jongens hebben minder vaak ooit ongewilde seksuele handelingen meegemaakt dan meisjes (17% versus 44%) en geven iets vaker aan zelf iemand gedwongen of onder druk te hebben gezet.

Veel jongens hebben wel eens te maken met een machocultuur, waarin ze druk voelen om mee te doen aan deze cultuur en te voldoen aan gendernormen (Cense & Oostrik, 2015). Ook blijkt dat er een dubbele moraal bestaat onder jongeren, die ervoor zorgt jongens op seksueel gebied meer mogen en kunnen maken dan meisjes (Emmerink et al., 2018). Dit kan leiden tot gedrag waarbij jongens op een homonegatieve en seksistische manier reageren en elkaar hier niet op aanspreken.

Vanwege bovenstaande verschillen tussen jongens en meisjes is adequate seksuele en relationele vorming met aandacht voor de specifieke behoeften en risico's van jongens gewenst. Ook vanuit het werkveld blijkt behoefte aan specifieke aandacht voor jongens. Bij de ontwikkeling van Boys R Us kregen de ontwikkelaars vanuit hun contacten met jongerenwerkers en andere professionals signalen dat de reguliere seksuele en relationele vorming in het voortgezet onderwijs meer gericht is op meisjes dan op jongens. Zo worden jongens vaak vooral in negatieve zin aangesproken als de veroorzakers van ongewenste zwangerschappen, soa's en seksueel geweld. Bovendien lijken jongens vaak ongeïnteresseerd of niet serieus te reageren op seksuele vorming, wat het voor professionals nog moeilijker maakt om hen te bereiken. Er was destijds behoefte aan een specifiek op jongens gericht programma met een positieve insteek waarbij ook aandacht wordt besteed aan de relationele aspecten van seksualiteit. Daarnaast bleken docenten in het middelbaar onderwijs moeite te hebben met het bespreken van onderwerpen op het gebied van seksualiteit die raken aan de belevingswereld en persoonlijke ervaringen van jongeren, met name in het geven van seksuele vorming aan jongens (Van de Bongardt, Mouthaan & Bos, 2009). Jongeren zelf waarderen de seksuele vorming die op school wordt gegeven gemiddeld met een krappe voldoende van 5,9 (De Graaf et al., 2017). Uit ouder onderzoek blijkt dat jongens graag meer willen weten over hoe je seks lekkerder kunt maken, over masturbatie en over hulpmogelijkheden bij soa's en ongewenste zwangerschap (Schaepman, 2007).

De specifieke risico's van jongens op het gebied van seksuele gezondheid en de behoefte van professionals aan een specifieke op jongens gerichte aanpak rechtvaardigen daarom een aparte genderspecifieke interventie.

Boys R Us richt zich op jongens vanaf 10 jaar oud. Er is bewust gekozen voor deze jonge leeftijd vanwege de risico's voor jonge starters en vanwege de informatiebehoeften van deze jongeren. 'Jonge starters', die voor het eerst seksueel contact hebben wanneer ze

13 jaar of jonger zijn, lopen meer gezondheidsrisico's dan oudere starters (De Graaf et al, 2017). Zo beschermen zij zich relatief slecht tegen een zwangerschap of soa en zijn zij minder weerbaar. Wanneer de eerste geslachtsgemeenschap op 13-jarige leeftijd of eerder plaatsvindt, gebruikt 37% van de jongens en 27% van de meisjes geen condooms of anticonceptie. 9-12 jarigen krijgen al op jonge leeftijd te maken met ongevraagde beelden over seksualiteit (Rutgers, 2017). Zo ziet twee derde online weleens beelden van bloot en ruim een derde wordt weleens op internet geconfronteerd met beelden van seks. Bijna een op de acht docenten op de basisschool ziet weleens seksueel grensoverschrijdend gedrag van kinderen op school (Sijbers et al., 2014). Niet alle leerlingen krijgen tijdige, volledige of betrouwbare informatie over relaties en seksualiteit van hun ouders en/of de school (De Graaf, et al 2017, Inspectie van Onderwijs, 2016). 50% van de 9-12-jarigen praat niet met hun ouders en 30% heeft met niemand gepraat over veranderingen tijdens de puberteit of over seksuele grenzen (De Graaf, 2016). Kinderen weten hierdoor niet wat wel of niet toelaatbaar is, zijn niet voorbereid op de puberteit of relatievorming, overzien gevolgen niet van hun gedrag of zijn nog niet weerbaar. Kinderen tonen vaak wel interesse voor deze thema's: 56% van de kinderen van 6-12 jaar stelt vragen over seksualiteit, 61% is nieuwsgierig naar bloot (Roos & De Graaf, 2014) en zoekt informatie op internet (Nikken, 2010).

Oorzaken

1 Kennis op het gebied van seksualiteit

Ouders zijn de primaire opvoeders van kinderen. Een minderheid van de ouders spreekt met kinderen van 8-12 jaar over seksueel gedrag en voorbehoedsmiddelen (De Graaf, 2013). Ouders ervaren barrières in de seksuele opvoeding aan jonge kinderen (Stone et al., 2013). Jongeren van 12-25 jaar geven de seksuele voorlichting op school een 5,9 (De Graaf et al., 2017). Praten over seks met ouders en op school les hierover hebben gehad, hangt echter samen met kennis van voortplanting, puberteit, diversiteit en seksualiteit (De Graaf, 2016). Als kinderen geen of onjuiste kennis krijgen, lopen zij meer seksuele risico's, want kennis is een voorwaarde voor het maken van verstandige keuzes (De Graaf et al., 2017; De Graaf et al., 2010), vooral ten aanzien van het voorkomen van soa's en ongewenste zwangerschap.

2 Attitudes

- ten aanzien van condoomgebruik en anticonceptie

Jongeren die meer voordelen dan nadelen van anticonceptie- en condoomgebruik ervaren gebruiken vaker anticonceptie of condooms (Grimley, Prochaska, Velicer, & Prochaska, 1995). Voor effectieve interventies op het gebied van seksueel gedrag is het dan ook van belang dat zij zich richten op attitudes en opvattingen (Kirby & Lepore, 2007). Het gaat dan om het stimuleren van gewenste attitudes en opvattingen zoals bewust zijn van de verantwoordelijkheid van beide partners als het gaat om preventie van ongewenste zwangerschap, bewust zijn van de voordelen van condoomgebruik (De Neef & Van Dijk, 2010; Kirby & Lepore, 2007), positieve attitudes ten opzichte van condooms/anticonceptie (Kirby & Lepore 2007; Brückner, Martin, & Bearman, 2004).

- ten aanzien van seksueel grensoverschrijdend gedrag

Het uitoefenen van seksueel grensoverschrijdend gedrag hangt samen met een positieve attitude ten aanzien hiervan (Kuyper et al. 2010). Jongens die verkrachtingsmythen accepteren, zoals "als een vrouw zich sexy kleedt, vraagt ze erom", hebben ook een grotere kans om grensoverschrijdend gedrag te vertonen (Maxwell, Robinson, & Post, 2003; Vanwesenbeeck et al., 1999).

- ten aanzien van seksuele diversiteit

In bepaalde groepen, culturen en milieus zijn strikte en conservatieve gendernormen en -rolopvattingen. Homoseksualiteit wordt niet altijd geaccepteerd of getolereerd. Stereotype genderrolopvattingen en strakke gendernormen in groepen belemmeren genderdiversiteit, (Baams & Bos, 2014) en kunnen bijdragen aan seksuele grensoverschrijding en homonegatief gedrag (Tolman et al, 2003, Graaf et al, 2014).

3 Risicoperceptie ten opzichte van genderopvattingen

Genderopvattingen belemmeren jongens (en meisjes) in het maken van vrije keuzen op seksueel gebied (De Graaf et al., 2010, Emmerink et al., 2018). Het is lastig voor jongens om "nee" te zeggen tegen seks, omdat van hen verwacht wordt dat zij altijd zin hebben; in sommige groepen jongens is de druk om seks te hebben groot (De Graaf et al., 2008). Jongens zijn zich vaak weinig bewust van hun eigen grenzen en maken zich wat het aangeven van grenzen betreft afhankelijk van de meisjes (De Graaf et al., 2008).

4 Communicatieve en sociale vaardigheden met betrekking tot seksualiteit en relaties

Het gaat hier om sociale en communicatieve vaardigheden die nodig zijn om seksueel contact prettig, veilig en gelijkwaardig te laten verlopen (De Graaf et al., 2010). Meer over seks praten met de partner vergroot de kans op consequent anticonceptiegebruik (De Graaf et al., 2017). Jongeren die in staat zijn hun eigen grenzen aan te geven op seksueel gebied lopen minder kans seksueel grensoverschrijdend gedrag mee te maken (De Bruijn et al., 2006).

5 Weerbaarheid tegen groepsdruk en omgevingsdruk

Beperkte vaardigheden voor omgaan met groepsdruk en/of andere vormen van sociale beïnvloeding zijn gerelateerd aan het vertonen van offline (Höing et al. 2010; De Bruin et al., 2006) en online (Lee, Moak & Walker, 2016; Lee et al., 2015) seksueel grensoverschrijdend gedrag. De druk om seks te hebben is, vooral in sommige groepen jongens, behoorlijk groot (De Graaf et al., 2008). Bij milde vormen van groepsdruk volstaat een eenvoudige (gewoon nee zeggen) en herhaalde weigering, terwijl bij sterkere vormen van sociale druk ontwijken en het geven van tegendruk effectiever zijn (Brug, Van Assema & Lechner, 2007). Mannen met vriendengroepen waarin status en zelfvertrouwen sterk afhankelijk is van seksuele prestaties lijken vaker seksueel grensoverschrijdend gedrag te vertonen (Ward, et al., 2006). Uit het onderzoek van De Bruin, et al. (2006) bleek dat een sterke aanpassing aan vrienden samenhangt met seksuele dwang. Jongens met een negatief zelfbeeld hebben waarschijnlijk meer behoefte zich te conformeren aan de groepsnorm.

Aan te pakken factoren

Boys R Us richt zich op het aanpakken van kennis, attitudes en vaardigheden van jongens:

Kennis op het gebied van seksualiteit

1. Jongens hebben kennis over lichamelijke ontwikkeling, seks en masturbatie, maagdelijkheid, besnijdenis, de eerste keer seks en anticonceptie en condoomgebruik.
2. Jongens weten waar hun wensen en grenzen liggen met betrekking tot relaties en seksualiteit.
3. Jongens weten dat er op verschillende manieren over mannelijkheid kan worden gedacht.

Risicoperceptie ten aanzien van genderopvattingen

4. Jongens zijn zich bewust dat media en internet invloed hebben op het seksuele zelfbeeld en gedrag van henzelf en van anderen
5. Jongens zijn zich bewust van de gevolgen van stereotiepe genderopvattingen voor het gedrag van jongens.

Attituden ten aanzien van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele diversiteit

6. Jongens staan positief tegenover mensen met een niet-heteroseksuele seksuele oriëntatie.
7. Jongens vinden het belangrijk om rekening te houden met de wensen en grenzen ten aanzien van relaties en seksualiteit van zichzelf en van die van de ander.

Communicatie en sociale vaardigheden ten aanzien van relaties en seksualiteit

8. Jongens oefenen met communiceren over relaties en seksualiteit.

Aan alle bovenstaande subdoelen wordt aandacht besteed in Boys R Us. Welke subdoelen precies worden behaald, zal afhangen van de kaartjes die tijdens het spelen aan bod komen, hoe vaak het spel gespeeld wordt en in hoeverre het spel is ingebed in een breder curriculum van de instelling rondom seksuele vorming.

Verantwoording

Keuze voor een spelvorm

Bij de ontwikkeling van het spel is de keuze voor een bordspel grotendeels gebaseerd op reacties van jongens in focusgroepen over seksuele en relationele vorming (Schaepman, 2007), waarin jongens aangaven dat seksuele vorming "minder saai" en "speelser" zou moeten zijn. Deze reacties kwamen overeen met geluiden van professionals dat seksuele vorming met jongens "anders" moet, oftewel niet een gewone les met opdrachten en discussies. Werkzame bestanddelen van reguliere lessen, zoals kennis, discussie en rollenspel, hebben we in deze spelvorm opgenomen. Daarnaast verwachten we dat met een speelse vorm met een positieve insteek ten aanzien van jongensgedrag de intentie van jongens om gewenst gedrag te vertonen positief beïnvloed wordt. In de spelvorm Boys R Us is de druk om gewenst gedrag te vertonen ingebouwd door een competitie-element toe te voegen: jongens kunnen punten verdienen wanneer hun "oplossingsstrategie" door de andere jongens als "goed" beoordeeld wordt. De winnaar heeft als eerste de vereiste punten behaald.

Keuze voor twee leeftijdscategorieën

De keuze om ons met Boys R Us op de leeftijdsgroepen 10 tot en met 12 en 13 tot en met 15 te richten komt voort uit het feit dat in ons idee een sekse specifieke, op jongens gerichte aanpak op relaties en seksualiteit zin heeft vanaf het moment dat de sekserollen op dit terrein zich meer beginnen uit te kristalliseren. Onze keuze voor de jongens vanaf 10 jaar is gebaseerd op het biologische feit dat vanaf een jaar of 10 de jongenspuberteit begint, ze aan het begin van hun seksuele carrière staan en ze meer vragen krijgen over hun lichaam en seksualiteit. Jongere jongens hebben andere vragen over hun lichaam dan oudere jongens en ze zijn nog niet of nauwelijks gericht op het hebben van seks maar meer op vriendschap en eerste voorzichtige aanrakingen.

Keuze voor vorm en inhoud van het spel

De inhoud van Boys R Us wordt gestuurd middels opdrachtkaarten. De soorten opdrachten en de inhoud van de opdrachten hebben betrekking op verschillende determinanten. Het spel heeft twee sets kaarten, voor elke leeftijdsgroep een. De inhoud van beide sets is afgestemd op leeftijd, kennis en ervaring.

Kennis en risicoperceptie

Een geschikte methode om kennis bij te brengen is het gebruik van actieve leermethoden met een concrete doelstelling (active learning) (Bartholomew et al., 2011; Petty et al., 2009). Een geëigende methode voor het bevorderen van risicoperceptie is het verhogen van bewustzijn door informatie/feedback te geven over de gevolgen van een bepaald gedrag en alternatieven ervoor (consciousness raising) (Bartholomew et al., 2011; Prochaska, et al., 2008). In Boys R Us komen deze methoden aan de orde in: Kennisvragen, waarbij de speler die aan de beurt is de vraag beantwoordt. De andere spelers geven aan of ze het eens of oneens zijn met het antwoord. Dit geeft de spelbegeleider inzicht in de kennis van de groep. De spelbegeleider gaat vervolgens samen met de groep na of het antwoord klopt en, als het niet klopt, welke misvattingen of mythes hierachter zitten (feedback) (Kazdin, 2008). Zo kan de spelbegeleider onjuiste kennis corrigeren en risicoperceptie verhogen.

In Boys R Us is in de kennisvragen aandacht voor onderwerpen waarvan uit onderzoek bekend is dat jongens er vaak onvoldoende kennis van hebben, zoals bevruchting en anticonceptiemiddelen (De Graaf et al., 2017). Ook wordt aandacht besteed aan thema's waarvan jongens zelf aangeven dat ze er meer over willen weten (Schaeppman, 2007).

Attituden

Om attituden te veranderen is het belangrijk om in te gaan op de gepercipieerde voor- en nadelen ten aanzien van een bepaald attitudeobject, bijvoorbeeld door het corrigeren van foute veronderstellingen over voor- en nadelen of het versterken van (juiste) bestaande veronderstellingen over voor- en nadelen (Brug, Van Assema & Lechner, 2010). Ook het aanzetten tot zelfevaluatie, om zo bijvoorbeeld bewust te worden van de eigen ongezonde gewoonten, is een manier om attituden te veranderen (Brug et al., 2010; Bartholomew et al., 2011). Ook kunnen ongewenste attituden worden veranderd door het aandragen van overtuigende argumenten (Petty et al., 2009) of een perspectief van een ander aan te nemen (shifting perspective) (Batson et al., 2002). Uit onderzoek over seksueel risicogedrag is bekend dat dit relevante methodieken van gedragsverandering zijn. Zo is uit onderzoek bekend dat het zien van meer na- dan voordelen ten aanzien van zwangerschap en meer voor- dan nadelen aan het gebruik van anticonceptie of condooms belangrijke voorspellers zijn van effectief anticonceptie- en condoomgebruik (Grimley et al., 1995; Brückner et al., 2004; Kirby & Lepore, 2007; Ryan et al., 2007). In Boys R Us worden attitudes via twee soorten opdrachten aangepakt, waarbij de spelbegeleider middels bovengenoemde technieken attitudes verandert:

Meningsvragen en -stellingen, waarbij de speler die aan de beurt is kan aangeven wat hij zelf vindt of zou doen. De andere spelers geven aan of ze het eens of oneens zijn met het antwoord van de speler die aan de beurt is. De spelbegeleider brengt een gesprek op gang over verschillen in attitude binnen de groep

Plaatjes, waarbij de speler die aan de beurt is een kaartje met een afbeelding kiest of een aantal kaartjes op volgorde legt om zijn eigen voorkeur in een bepaalde situatie aan te geven. Van belang is dat hij zijn keuze motiveert en dat de begeleider zorgt voor discussie over de voor- en nadelen van de keuze.

Opdrachten waarbij jongens zich in de ander moeten inleven.

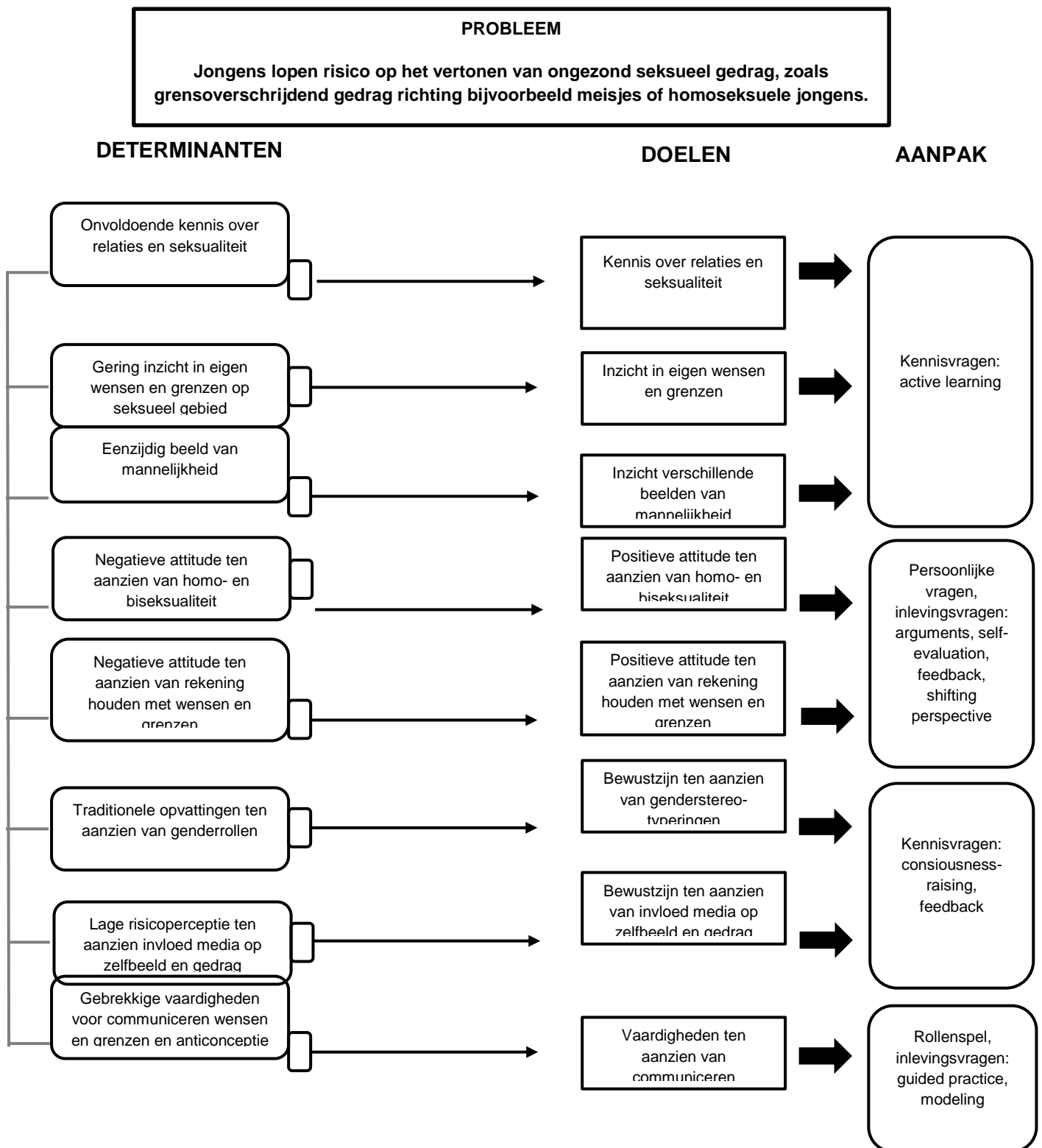
Vaardigheden

Om vaardigheden te stimuleren, is het belangrijk om mensen actief te het gedrag te laten uitproberen en om anderen het gedrag te zien voordoen (Brug et al., 2010). Geschikte methoden hiervoor zijn guided practice, waarbij iemand het gedrag uitprobeert en daar feedback op krijgt, en modeling, waarbij iemand een ander observeert die het gedrag voordoet (Bartholomew, Parcel, Kok, Gottlieb, & Fernández, 2011). Deze methoden zitten in twee verschillende soorten opdrachten van Boys R Us:

Rollenspel. De speler die aan de beurt is kiest een medespeler om het rollenspel te spelen. De andere spelers geven aan of ze de uitvoering van het rollenspel wel of niet goed vonden.

Inleven in een ander. Hierbij krijgt de speler die aan de beurt is een bepaalde situatie voorgelegd; hij moet zich inleven en zeggen of uitbeelden wat bijvoorbeeld een meisje, iemand met een andere seksuele oriëntatie of iemand met een andere religieuze of culturele achtergrond zou doen in een bepaalde situatie.

Het onderstaande schema laat zien hoe determinanten, subdoelen en methoden gekoppeld zijn.

4. Onderzoek

4.1 Onderzoek naar de uitvoering

- a) Evaluatie Boys R Us, Rutgers, 2008.
- b) In 2008 is er een korte evaluatie uitgevoerd om het gebruik en de waardering van Boys R Us te evalueren. Dertig personen die het spel hadden gekocht, zijn benaderd voor een telefonisch interview. Bij twaalf personen is er telefonisch een vragenlijst afgenomen.
- c) Van de twaalf personen (voornamelijk jongerenwerkers en jeugdhulpverleners) gaven slechts vier personen aan Boys R Us al gespeeld te hebben. Hieronder worden de resultaten van de telefonische interviews samengevat:

Waarom is het nog niet gebruikt?

- Er is weinig bekendheid met het spel onder collega's.
- Er wordt al een andere methode gebruikt rondom weerbaarheid.
- Er is niet voldoende ruimte in het programma om specifieke aandacht aan seksuele en relationele vorming te geven.
- De groepen waaraan seksuele voorlichting wordt gegeven zijn te groot om het spel mee te spelen.
- Een groepje van twee jongens is te klein om een goede discussie op gang te brengen.

Worden de doelen van Boys R Us behaald?

- Aan de doelen wordt volgens de spelbegeleiders zeker gewerkt. Er zijn twee doelen waar spelbegeleiders hun twijfel bij hebben of ze worden behaald:
  - Reflectie op het eigen gedrag (zeker als iemand nog geen seksuele ervaring heeft).
  - Het vergroten van de vaardigheden: er wordt wel meer nagedacht, maar of het voldoende is om gedrag aan te leren is de vraag.

Sluiten het spel en de vragen aan op de beleveringswereld van de jongens?

- De jongens vonden het spel erg leuk, de onderwerpen waren interessant, het gebruik van pionnen en fiches werkte motiverend.
- Jongens vonden het erg leuk en het spel sloot echt goed aan bij hun behoeftes en niveau.
- De inhoud en taal van de opdrachten en vragen sloten goed aan bij de jongens, wat betreft niveau en belevingswereld
- Jongens zonder seksuele ervaring kunnen soms minder meedoen in het spel, zij vinden het lastiger om zich in situaties te verplaatsen.
- De verschillende opdrachten worden als zeer leuk ervaren. Ook het toneelspel. Je in een meisje verplaatsen is lastig en wordt door deze doelgroep niet altijd als even leuk ervaren. Maar de begeleider vond dit juist zeer nuttig.

Zijn er nog verbeterpunten voor het spel?

- Een begeleider vond de vragen nog te moeilijk.
- Een keer oefenen met het spel is handig voordat het echt in de praktijk wordt gebracht.
- De illustratiekaarten werkten minder goed, mogelijk waren ze te plastisch.

Overige punten die genoemd werden:

- Boys R Us zorgt voor diversiteit in de gespreksonderwerpen onder jongens.
- Het antwoordenboekje is erg prettig.
- De handleiding is bruikbaar en er mist geen informatie.

- Het spel is een ideale manier om een ingang te bieden om gendernormen bespreekbaar te maken.
- Het biedt voordelen om de seksuele voorlichting gescheiden aan te bieden voor jongens en meisjes.

4.2 Onderzoek naar de behaalde effecten

Er is nog geen effectonderzoek uitgevoerd naar Boys R Us.

5. Samenvatting Werkzame elementen

Inhoudelijke elementen

- Boys R Us richt zich op veranderbare determinanten van gezond seksueel gedrag en maakt daarbij gebruik van bewezen methoden voor het veranderen van deze determinanten:
  - Vergroten van **kennis** ten aanzien van prettig, veilig en aanvaardbaar seksueel gedrag door kennisoverdracht (actief en passief leren) en groepsdiscussies.
  - Bevorderen van een positieve **attitude** ten aanzien van prettig en aanvaardbaar seksueel gedrag door groepsdiscussies, modelleren, reflectie/zelfevaluatie en feedback van de begeleider. Er is een druk om gewenst gedrag te vertonen ingebouwd door een competitie-element toe te voegen.
  - Ontwikkelen van communicatieve **vaardigheden** in relationele en seksuele interacties door vaardigheden te oefenen, observational learning en het uitwisselen van ervaringen.

Praktische elementen

- Korte interventie die past in zowel onderwijs- als de jongerenwerksetting.
- De mogelijkheid om te winnen en fiches te verdienen voor intensieve deelname.
- Afwisselende opdrachten die aansluiten bij belevingswereld van jongens.
- Afgebakende opdrachten die aansluiten bij concentratiespanne van jongens.
- Zelfstandig uitvoerbaar door professionals die het spel aanschaffen.
- Veilige omgeving met jongens onder elkaar.

6. Aangehaalde literatuur

Baams, L. & Bos, H. (2014). Gender non-conformiteit, stigmatisering, en psychologisch welzijn van Nederlandse lesbische, homoseksuele en biseksuele jongeren. *Tijdschrift voor seksuologie*, 38(2), 86 t/m 93.

Bartholomew, L.K., Parcel, G.S., Kok, G., Gottlieb, N.H., & Fernandez, M.E. (2011). Planning health promotion programs. An intervention mapping approach. San-Francisco: Jossey-Bass.

Batson, C. D., Chang, J. & Ryan, O. (2002). Empathy attitudes and action: Can feeling for a member of a stigmatized group motivate one to help the group? *Personality en Social Psychology Bulletin*, 28, 1656-1666.

Bongardt, D. van de, Mouthaan, I., & Bos, H. (2009). Seksuele en relationele vorming in het voortgezet onderwijs. *Pedagogiek*, 29(1), 60-77.

Bruijn, P., de, Burrie, I. & Wel, F., van (2006). A risky boundary: Unwanted sexual behavior among youth. *Journal of Sexual Aggression*, 12, 81-96.

Brückner, H., Martin, A. & Bearman, P.S. (2004). Ambivalence and pregnancy: adolescents' attitudes, contraceptive use and pregnancy. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 36, 248- 257.

Brug, J., Assema, P. van, & Lechner, L. (red.) (2010). Gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering: een planmatige aanpak. Assen: Van Gorcum.

Cense, M., Oostrik, S. (2015). *Beat the macho*. Utrecht: Rutgers.

Emmerink, P., van Lankveld, J., van den Eijnden, R., ter Bogt, T. & Vanwesenbeeck, I. (submitted, 2018). Comparing explicit and implicit measures for the assessment of sexual double standard endorsement. *The Journal of Sex Research*.

Graaf, H. de. Nikken, P. Janssens, K., Felten, H. & Berlo, W. van (2008). *Seksualisering: Reden tot zorg?* Utrecht: Rutgers Nisso Groep/NJi/MOVISIE.

Graaf. H. de, Dijk, L. van, & Wijsen, C. (2010). *Leefstijlcampagne seksuele weerbaarheid: Voorbereidend literatuuronderzoek*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

Graaf, H. (2013). Bloemetjes en bijtjes of zadjes en eitjes? (Opvattingen over) seksuele opvoeding in Nederland. In *Pedagogiek*, 33e jaargang 1 (pp. 21-36).

Graaf, H. de (2016). *Hoe denken kinderen van 9 tot en met 12 jaar over seks? Samenvatting van een onderzoek onder kinderen en hun ouders*. Utrecht: Rutgers.

Graaf, H. de, Borne, M. van den, Nikkelen, S., Twisk, D., & Meijer, S. (2017). *Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2017*. Delft: Eburon.

Grimley, D., Prochaska, J., Velicer, W., Prochaska, G. (1995). Contraceptive and condom use adoption and maintenance: A stage paradigm approach. *Health Education Quarterly*, 22, 20-35.

Höing, M., Jonker, M., & Berlo, W., van. (2010). Juvenile sex offenders in a Dutch mandatory education programme: Subtypes and Characteristics. *Journal of sexual aggression*, 16, 332-346.

Inspectie van onderwijs (2016). *Een beschrijving van het onderwijsaanbod van scholen, Omgaan met seksualiteit en seksuele diversiteit*. Den Haag, Ministerie van OCW.

Kazdin, A. E. (2008). *Behavior modification in applied settings* (6 ed.). Long Grove, IL: Waveland Press.

Kirby, D. & Lepore, G. (2007). Sexual risk and protective factors: Factors affecting teen sexual behavior, pregnancy, childbearing and sexually transmitted disease: Which are important? Which can you change? Washington, D.C.: The National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy.

Kuyper, L., Wit, J. de, Adam, P., Woertman, L. & Berlo, W. van. (2010). *Laat je nu horen! Een onderzoek naar grensoverschrijdende seksuele ervaringen en gedragingen onder jongeren*. Utrecht: Universiteit Utrecht / Rutgers Nisso Groep.

Lee, C.-H., Moak, S., & Walker, J. T. (2016). Effects of self-control, social control, and social learning on sexting behavior among South Korean youths. *Youth & Society*, 48(2), 242-264.

Lee, M., Crofts, T., McGovern, A., & Milivojevic, S. (2015). Sexting among young people: Perceptions and practices. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, 508, 1-9.

Maxwell, C.D., Robinson, A.L., Post, L.A. (2003). The nature and predictors of sexual victimization and offending among adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 32, 465-477.

Neef, M. de, & Dijk, L. van (2010). Achtergronden van inadequaat anticonceptiegebruik bij jongeren. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

Nikken, P. (2013). *Media risico's voor kinderen. Een verkenning*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Petty, R. E., Barden, J. & Wheeler, S. C. (2009). The Elaboration Likelihood Model of Persuasion: Developing health promotions for sustained behavioral change. In R. J. DiClemente, R. A. Crosby & M. Kegler (Eds.) *Emerging theories in health promotion practice and research* (2nd ed., pp. 185-214). San Francisco: Jossey-Bass.

Prochaska, J. O., Redding C. A. & Evers, K. E. (2008). The Transtheoretical Model and stages of change. In K. Glanz, B. K. Rimer & K. Viswanath (Eds.) *Health behavior and health education: Theory, research and practice* (4th ed. pp. 97-121). San Francisco: Jossey-Bass.

Roos, M., & De Graaf, H. (2014). Seksueel getint gedrag van twee- tot twaalfjarigen: Waarnemingen van ouders. *Kind & Adolescent*, 35, 223-238.

Roos, S. de, Kuyper, L., & Iedema, J. (2014). "Ik vind het vies als twee jongens met elkaar zoenen." Acceptatie van homoseksualiteit onder Nederlandse scholieren. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 38, 58-67.

Rutgers (2017). *Hoe vaak worden kinderen van 9-12 jaar op internet geconfronteerd met seksueel getinte beelden? Resultaten onderzoek Rutgers i.s.m. het NOS Jeugdjournaal*. Utrecht: Rutgers.

Ryan, S., Franzetta, K., & Manlove, J. (2007). Knowledge, perceptions, and motivations for contraception: Influence on teens' contraceptive consistency. *Youth & Society*, 39, 182-208.

Schaepman, F.C. (2007). *What about boys? Verslag van focusgroepen met jongens over seksuele en relationele vorming*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

Sijbers, R., Fettelaar, D., Wit, W. de., & Mooij, T. (2014). *Sociale veiligheid in en rond scholen*. Nijmegen: ITS.

Stone, N., Ingham, R., Gibbins, K. (2013). Where do babies come from? Barriers to early sexuality communication between parents and young children. In: *Sex Education, Sexuality, Society and learning*. 13:2, pg 228-240

Tolman, D.L., Striepe, M.I., & Harmon, T. (2003). Gender matters: Constructing a model of adolescent sexual health. *Journal of Sex Research*, 40, 4-12.

Vanwesenbeeck, I., Zessen, G. van, Ingham, R., Jaramazovič, E. & Stevens, D. (1999). Factors and processes in heterosexual competence and risk: an integrated review of the evidence. *Psychology and Health*, 14, 25-50.

Ward, T., Mann, R. & Gannon, T. (2006). The Good Lives Model of offender rehabilitation: Clinical implications. *Agression and Violent Behavior*, 12, 87-107.

Samenwerking erkenningstraject

Het erkenningstraject wordt in samenwerking uitgevoerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), het Kenniscentrum Sport, Vilans, het Trimbos Instituut en MOVISIE. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria streven wij naar kwaliteitsverbetering in de betrokken werkvelden.

